

Markó BÉLA*

Lecții transilvane¹

Mă întreb dacă cineva din Ardeal, în afară de mine, și-a adus aminte în seara zilei de 12 aprilie de un alt moment al anunțării rezultatelor votului, de acum treizeci de ani. Deși de data aceasta am urmărit ce se întâmpla la Budapesta din Târgu Mureș, recunosc că această euforie mi s-a părut aproape similară ca atunci când în jurul miezului nopții de 17 noiembrie 1996, mulțimea românilor care sărbătoreau ne-au înconjurat pe noi, politicienii maghiari din Transilvania, în Piața Universității din București, strângându-ne mâna, îmbrățișându-ne și mulțumindu-ne pentru ajutor. Candidatul la președinție al opoziției, Emil Constantinescu, a câștigat alegerile împotriva lui Ion Iliescu, iar voturile noastre au contribuit decisiv la această victorie. Astfel de momente fericite în politică sunt rare și trec repede, dar acel moment ne-a definit viața pentru mult timp, deoarece atunci s-a încheiat, de fapt, schimbarea de regim în România. Procesul care începuse odată cu căderea lui Ceaușescu în 1989 și apoi stagnase o vreme, a devenit ireversibil, marcând inclusiv începutul unei noi ere în politica maghiară din Transilvania. Noul șef al statului a susținut ferm cauza reconcilierii româno-maghiare și, conform unui acord negociat înainte de turul doi al prezidențialelor, am intrat și noi într-un guvern de coaliție. A fost, cu siguranță, o întreprindere riscantă, fără precedent istoric. În calitate de președinte al UDMR, am primit destule critici la vremea respectivă, dar ulterior s-a dovedit că aveam dreptate. A început o cooperare dificilă, adesea conflictuală, însă foarte utilă.

Știam încă pe atunci că, fie că ne place, fie că nu, ne putem rezolva problemele în primul rând în capitala României, în parlamentul românesc și în guvernul român, luptând pentru amendarea Constituției și a legilor care erau vitale pentru noi și să creăm cadrele instituționale necesare la păstrarea și dezvoltarea identității noastre. Pentru aceasta, așteptam o susținere puternică și o politică de vecinătate eficientă din partea Ungariei și cel puțin un acord de principiu din partea Europei, iar cam așa s-a și întâmplat. Am avut multe satisfacții, am avut și unele eșecuri ulterior, dar nu pot uita acea euforie inițială.

Desigur, cotitura din Ungaria a fost un sentiment eliberator pentru mine, dar aici se și termină analogia.

Pentru că de acum treizeci de ani și după aceea o lungă perioadă, la fel, era firesc pentru noi să încercăm să avem un cuvânt de spus în cine câștigă și cine pierde în România la fiecare alegere. La urma urmei, egalitatea nu este doar o problemă juridică, ci și una emoțională. Și să fim sinceri, pentru așa ceva ai nevoie de încredere în sine. Am spus de

* Președinte al UDMR între anii 1993-2011

Email : markobelaerd@gmail.com

Manuscris primit la redacție la 13 iunie 2026.

1 Articolul a apărut în limba maghiară în cotidianul Népszava de la Budapesta, la data de 2 mai 2026.

nenumărate ori în parlamentul României că această țară este și a noastră, nu proprietatea exclusivă a majorității. Am făcut întotdeauna tot ce am putut pentru a-i aduce la putere pe cei cu care împărtășim interesul comun al integrării europene și euro-atlantice. În schimb, prezența noastră politică în Ungaria a fost oarecum diferită. Nu am vrut să intrăm într-o alianță cu un partid sau altul, ci să avem relații cât mai strânse cu toate forțele politice, cu excepția extremiștilor. După cum spun adesea, am vrut să stabilim o distanță sau mai degrabă o proximitate egală cu toate partidele democratice, pentru că aveam nevoie de o susținere cât mai largă. Nu fără tensiuni, dar totuși, această idee a prevalat mult timp. Principalele noastre obiective au coincis oricum, de exemplu, aderarea la NATO și la Uniunea Europeană. Apoi am constatat cu dezamăgire cum dialogul încetase în ultimii șaisprezece ani, cum relația cu partidul de guvernământ devenise din ce în ce mai unilaterală și cum politica maghiară din Transilvania cedase, vrând-nevrând, intoleranței Fidesz. Acest lucru nu s-a întâmplat peste noapte, a fost un proces lung, începând cu congresul UDMR din Oradea din 2011, la care am invitat reprezentanți ai diferitelor partide maghiare și românești, au venit cu toții, au salutat congresul, au apreciat rolul UDMR până în acel moment, dar a existat și un mesaj menit să strice momentul festiv. Unul dintre vicepreședinții Fidesz de la acea vreme, doamna Pelczné Gáll Ildikó, dacă cineva își mai amintește acest nume, i-a șantajat literalmente pe delegați. Întrucât eu hotărâsem deja cu luni mai devreme – de bunăvoie, ceea ce, să recunoaștem, este destul de neobișnuit pe meleagurile noastre – că nu-mi mai asum un mandat de președinte după optsprezece ani, trei noi candidați au concurat pentru această funcție. Doamna vicepreședinte, care a ieșit țănos la microfon în cizme cu crampoane și lanțuri, a amenințat în mod deschis congresul: „Astăzi veți avea șansa să faceți o schimbare. Jumătățile de soluții din trecut nu sunt suficiente [...] trebuie să stabiliți cine sunt aliații, trebuie să stabiliți și natura relațiilor cu Fidesz. Dacă optați pentru o schimbare astăzi, vă vom da o mână de ajutor în viitor”. Eu, „jumătatea de soluție”, am ascultat această obrăznicie încălțată din rândul întâi, și am auzit sala huiduind în spatele meu, ceea ce însemna o respingere clară a candidatului recomandat de partidul guvernamental din Ungaria și o poziție fermă în favoarea celeilalte „jumătăți de soluție” pe care am susținut-o și eu, candidat ales apoi cu o largă majoritate. De ce evoc această scenă de altădată, care nici măcar nu a făcut excepție prin aroganța sa, fiindcă și mai înainte am fost nevoiți să răspundem destul de des partenerilor noștri de la Fidesz, când au încercat să ne dicteze? Evident, aduc vorba despre acel moment deoarece în bucuria mea recentă se amestecă și o doză bună de amărăciune, întrebându-mă de ce și unde a dispărut acea gândire autonomă a ardelenilor, pe care istoria ne-a impus-o, dar în acest fel am și putut supraviețui. Era nevoie oare ca UDMR să dea uitării că, la un moment dat, întreaga Uniune a fost doar o „jumătate de soluție” pentru Fidesz? Era nevoie să încercăm să devenim o soluție sută la sută? A fost bine? Absolut nu.

De ce au susținut politicienii de aici o ideologie care nu ne convine? De ce au dus o campanie electorală intensă de partea celor care au pierdut? Eventual nu aceasta este întrebarea corectă, ci dacă în general ar trebui să facem campanie electorală pentru alegerile din Ungaria, în loc să-i lăsăm să decidă pe cei care, având dubla cetățenie, au drept de vot. Marea daună morală și politică a ultimilor ani nu a fost nici măcar faptul că

am mulțumit în continuu atât de entuziast ajutorul guvernului ungar alocat parțial - dar numai parțial - educației și culturii maghiare din Transilvania, scoțându-ne pălăriile de atâtea ori în fața emisarilor din Ungaria, încât poate ar fi fost mai bine să stăm la porțile Transilvaniei cu pălăriile scoase tot timpul. La urma urmei, educația sau cultura în limba maternă este un interes comun al tuturor maghiarilor, iar acest sprijin, dacă este folosit util, va deveni o valoare națională comună într-o anumită formă.

De altfel, nu ar strica să luăm în considerare din când în când faptul că unii dintre specialiștii care au studiat în România, atunci când pleacă, de exemplu în Ungaria, iau cu ei cunoștințele pe care le-au dobândit aici, ceea ce este, de asemenea, o valoare care poate fi măsurată inclusiv în bani. A fost și este nevoie în continuare de această susținere, dar întregul sistem, metodele și prioritățile ar trebui regândite, firește. Nu aceasta este cea mai mare problemă, ci faptul că, într-un deceniu și jumătate, cred că am reușit să dezvoltăm în rândul ardelenilor o concepție greșită, cum că viața lor nu depinde de ceea ce fac sau nu fac politicienii lor în București, ci doar de Ungaria. Nimeni nu poate nega că atenția, și chiar dragostea Ungariei, au fost întotdeauna importante pentru noi și vor fi importante și în viitor. Totuși, numai atât a văzut opinia publică transilvăneană din relațiile maghiaro-ungare, ca să fiu sincer, această gratitudine constantă, în timp ce nu s-a pomenit aproape de loc de finanțările din partea administrațiilor locale și a guvernului de la București, nemaivorbind de proiectele Uniunii Europene. Propaganda guvernului maghiar, însă, s-a răspândit aici fără obiecții, mai ales în rândul generației mai în vârstă, care consumă mass-media tradițională. Mesajul a fost simplu și ușor de recepționat, nefiind contracara de nimeni și nimic: Occidentul vrea să ne deznaționalizeze, Uniunea Europeană vrea să ne trimită tinerii în război, ucrainenii ar trebui să se predea, libertatea de exprimare trebuie îngăduită, alteritatea trebuie respinsă și trebuie să construim sau să reconstruim statele naționale.

Cu alte cuvinte, noi, ardelenii, ar fi trebuit să iubim ceea ce ne-ar fi cauzat pierderea. Exagerez oare? În niciun caz! Acesta este adevărul nedisimulat, dar aproape toată lumea de pe aici l-a înghițit pentru că nu a vrut să-l supere pe Fidesz. Am pierdut Transilvania de mai multe ori în istorie și nu strică să-i recitim din când în când pe cei mai buni istorici maghiari în acest domeniu, precum Romsics Ignác, Jeszenszky Géza și alții. Printre altele, așa cum ne place să spunem, „am pierdut Transilvania” după primul război mondial, dar și mai târziu, la figurat sau la propriu, pentru că nici în secolul al XIX-lea, nici mai târziu nu am fost dispuși să acceptăm diversitatea. De exemplu, caracterul multicultural al Transilvaniei și alteritatea ardelenilor. Dar astăzi am putea vorbi și despre Slovacia, Voivodina sau Transcarpatia. Trebuie să spun că, mai nou, națiunea maghiară ar putea pierde și transilvanitatea sau transilvanismul, dacă nu suntem atenți.

Indiferent ce cred unii, transilvanismul, adică tradiția toleranței și conviețuirii, este o valoare, în ciuda gravelor conflicte istorice. Pentru noi aceasta a fost miza acestor alegeri și, deși, din motive de înțeles, există un mare contrast emoțional între cei din Transilvania și Ungaria, ar fi păcat să ne îndepărtăm de idealurile transilvaniste enunțate de Kós Károly și ai săi, acum, când avem din nou o șansă de a conlucra pentru o Europă comună, pentru o Uniune Europeană în care să putem fi împreună fără obstacole, dar totodată să ne păstrăm valorile transilvane. Doctrina guvernamentală din Ungaria în ultimii șaisprezece ani,

conform căreia doar cei care sunt de acord cu politica populistă și naționalistă a lui Orbán Viktor sunt maghiari adevărați, părea să fi distrus această șansă. Ceea ce s-a întâmplat este dovada tristă, după părerea mea, a unei propagande eficiente, determinându-i pe cei peste un milion de maghiari din Transilvania să uite că un viitor comun va fi posibil pentru noi doar dacă România și Ungaria merg în aceeași direcție. Toată Europa privea cu respirația tăiată ce se va întâmpla în Ungaria de data aceasta. Miza era mare, nu doar schimbarea guvernului, ci mult mai mult decât atât. Spre deosebire de alegerile dinaintea anului 2010, aceasta a avut o influență decisivă și asupra destinului nostru.

Totuși, cea mai mare daună politică și morală a perioadei recente, nu pot să nu repet, este „deturnarea” atenției opiniei publice maghiare din Transilvania. Mi-e jenă să mă gândesc că în ultimele săptămâni sau poate luni abia am acordat atenție la ceea ce se întâmplă la București. În timp ce anul trecut, alegătorii maghiari din Transilvania au dovedit că atunci când există o dilemă vitală, nu contează mesajul primului-ministru ungar care și-a pierdut busola, ci ei își urmăresc propriul interes de a nu avea la cârma României un șef de stat ultranaționalist. Totuși, parcă nu am învățat din această lecție. Chiar și acum, mulți dintre noi nu înțeleg ce risc există pentru o altă criză de coaliție la București, cauzată de incapacitatea de compromis și miopia unuia sau altuia dintre politicienii români. Transilvania este un tărâm de basm, cum se spune. Mai ales din perspectiva Ungariei. Dar nu ar fi trebuit să credem povestea că treburile noastre de aici se vor decide acolo. În majoritatea cazurilor nu. Uneori și acolo, evident. Deși nu în aceeași măsură, noi trebuie să fim atenți la două țări, istoria ne-e impus această condiție.

În primul rând trebuie să ne preocupe de fiecare dată ce se întâmplă în București, unde o schimbare de guvern a însemnat exact la fel de mult pentru noi până acum, pe cât a însemnat pentru români. Aceștia sunt Balcanii. Aceasta este Europa Centrală și de Est. Aceasta este Transilvania. Aceasta este viața noastră. Maghiarii din Transilvania au votat pe ceea ce politicienii din Ungaria și de aici le-au permis să vadă. Ne putem supăra pe politicieni, acum este momentul pentru cele mai aspre critici, dar alegătorii – care, apropo, reprezintă doar o parte a acestei comunități – nu merită certați, ci mai degrabă trebuie să facem ceva pentru a preveni ca acest lucru să se mai repete și pentru ca nimeni să nu-i facă să creadă că viața lor nu se decide acolo unde se decide. Și UDMR trebuie să-și amintească din nou ceea ce, să sperăm, nu a uitat definitiv. Printre altele, congresul din 2011 de la Oradea. Unde în discursul meu de rămas bun am putut spune: „ne respectăm înțelegerile, nu-i înșelăm pe cei cu care am căzut de acord, dar avem un singur aliat etern, propria noastră comunitate maghiară, cei care ne-au încredințat reprezentarea lor”. Dacă acest principiu ar fi fost urmat de cea mai mare organizație maghiară din Bazinul Carpatic de dincolo de granițele Ungariei, atunci nu ar mai fi nevoie de explicații că cine cu cine de ce nu a stat de vorbă. Oricum, mai bine mai târziu decât niciodată.